

Ricoeur o mýtu / Mýtus / „Mytické jádro“ (společnosti)

Ricoeur je přesvědčen, že i moderní společnosti mají jakási *mytická jádra*, stejně jako společnosti dávné. Nové je ovšem to, že mají jednak možnost, jednak povinnost se k těmto jádrům vědomě vztahovat. K mýtu „už nemůžeme přistupovat „na naivní úrovni“, „ jenom selektivním osvojováním si můžeme mýtus uvědomovat“, protože máme zkušenost s tím, že existují také zvrácené mýty. „Nejsme už primitivní bytosti, které žijí na bezprostředně mytické úrovni.“ „Některé rekurentní formy mýtu jsou dnes zcestné a nebezpečné.“ „Nemůžeme si už dovolit mluvit o ´mýtu vůbec´. Musíme kriticky zvažovat obsah každého mýtu a základní intence, které jím hýbou. Moderní člověk se mýtu nemůže ani zbavit, ani ho brát tak, jak leží. Mýtus bude s námi vždycky, ale musíme k němu přistupovat *kriticky*.“ „Pravé jsou jen ty mýty, které lze reinterpretovat ve smyslu *osvobození*. A osvobození míním jako fenomén jak osobní, tak kolektivní. ...“ Je to jistě otázka terminologického rozhodnutí, zda pro tyto přijatelné mýty budeme nadále užívat téhož pojmenování. Sám navrhuji, abychom jim říkali antimýty, protože se dějinně prokázalo, že jsou od počátku velmi polemicky zaměřeny proti mýtům (oněm starým, dnes podle Ricoeura „škodlivým“ mýtům). Lze pak s velkou zřetelností vyjádřit, že moderní (a zejména dnešní, tedy - neutrálně chápáno - postmoderní) společnosti se musí zbavovat svých „mytických jader“ a nahradit je „jádry anti-mytickými“ (nikoliv tedy zůstat „bez jader“ - v tom s Ricoeurem souhlasím, i když jsem pro jinou terminologii).

(Praha, 930908-1.)

Ricoeur o mýtu / Mýtus

Ricoeur chce mýtus pochopit jako původně a trvale nejen nezbytný (a nenahraditelný), ale přímo pozitivní, a všechny neblahé zkušenosti chce interpretovat jako důsledek deformace, redukce nebo zvrácení tohoto původně nosného charakteru mýtu. Po mém soudu to je omyl, vyvolaný nejasností, pokud jde o původ a původní funkci mýtu. Proti Ricoeurovi jsem přesvědčen, že také mýty od samého počátku vznikaly jako produkt lidské vědomé invence, byť invence sobě samé zcela neprůhledné (tudíž nikoliv v důsledku vnějších náhod, jak tomu je podle Darwina kdysi a podle genové mechaniky v dnešním pojetí v případě vývoje organismů). Krajně znejistěný a vždy znovu znejistovaný člověk, který už přestal být přírodním tvorem (a jehož „instinkty“ povážlivě řídily a slábly), se musel pokoušet vytvořit si sám jisté opěrné body v propastné proměnlivosti jak dění kolem sebe, tak svého vlastního života. A toho dosahoval na základě vynálezu tzv. archetypů, kterému ovšem vůbec nerozuměl jako svému vynálezu, nýbrž právě naopak jako něčemu uloženému (ať už uloženému bohy, polobohy nebo zbožněnými předky). Funkce archetypů byla zajisté funkční v situaci chaotické, neboť „osvobozovala“ od zmatku nejen vnějšího, ale také vnitřního. Tato prvotní pozitivnost mytických archetypů však mohla trvat jen omezenou dobu, dokud se totiž lidský svět (svět lidského pobývání na světě) neustálil do té míry, že se aktuálním stalo cosi jiného, opačného, totiž osvobození od řádu, který člověka příliš omezoval a svazoval. Jakkoliv znamenal mýtus původně osvobození od chaotické situovanosti člověka, vypadlého z přírody, časem bylo nutno se osvobodit znovu, tentokrát od kdysi osvobozujících, později však zotročujících nadvlády archetypů. A tak jako byl mýtus fakticky založen na lidské invenci (a tedy využití možností svobody), tak musel být vynalezen způsob, jak se zase vymknout z přílišné moci mýtu tam, kde se stával už jen překážkou. A tímto novým krokem se stal vynález anti-archetypů.

(Praha, 930908-2.)